

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

**Katastrofa klimatyczna na papierze?
Literatura non-fiction w czasach antropocenu
WARSZTATY**

**Climate catastrophe on paper?
Non-fiction literature in the times of the Anthropocene
WORKSHOPS**

Prowadzący: dr Magdalena Ochwat, ICBEH UŚ

Miejsce realizacji: Katedra Slawistyki, Uniwersytet Palackiego w Ołomuńcu.

Data realizacji: 4 listopada 2022 r.

Grupa docelowa: studenci uczący się języka polskiego jako obcego (B2+/C1).

Czas realizacji: 2 jednostki lekcyjne (90 minut).

Cel warsztatów:

Amitav Ghosh w książce z 2016 roku pt. *The Great Derangement. Climate Change and the Unthinkable*, stwierdził, że zmiany klimatyczne mają niewielki wpływ na krajobraz fikcji literackiej, a jako przykłady podaje nie tylko strony wydawnictw oraz recenzji książek, ale również własne doświadczenie przeżycia tornada w Delhi, którego – jako pisarz powieści – nie uczynił przedmiotem swojej twórczości. Samo pojawienie się tej tematyki w opowiadaniach czy powieści zostaje sprowadzone z poważniej beletrystyki do gatunku *science fiction*, tak jakby w literackiej wyobraźni nie były one realne. Ghosh kryzys klimatyczny łączy z kryzysem wyobraźni współczesnej fikcji, która wydaje się niezdolna do przekonującego przedstawienia skutków zmian klimatycznych.

Nawiązując do tezy Olgi Tokarczuk, iż „brakuje nam nowych sposobów opowiadania o świecie” oraz do słów Amitava Ghosha, że powieść nie nadążyła za kryzysem klimatycznym, na zajęciach będę chciała przyjrzeć się możliwościom, jakie niesie za sobą najnowszy „reportaż środowiskowy” dotyczący dewastacji planety w oparciu o takie kategorie, jak: sprawczość Ziemi, żałoba i doświadczanie utraty świata przyrody, krajobrazy martwe biologicznie, bycie świadkiem katastrofy klimatycznej, doświadczenie kryzysu klimatycznego,

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

nieposłuszeństwo ekologiczne, przemoc środowiskowa i niesprawiedliwość środowiskowa, uchodźstwo klimatyczne, pamięć środowiskowa (pamięć ludów rdzennych jako rodzaj pamięć dającej nadzieję na lepszą więź z ziemią). Zaproponuję lekturę fragmentów wybranych reportaży publicystycznych Filipa Springera na temat kryzysu klimatycznego w Polsce, Kajś, a także fragmenty z tekstów Jonathan Safran Foera „Klimat to my. Ratowanie planet zaczyna się przy śniadaniu” czy Jamaila Dahara „Koniec lodu. Jak odnaleźć sens w byciu świadkiem katastrofy klimatycznej”.

Metody:

- dominujące strategie: emocjonalna; problemowa – analiza tekstu kultury;
- elementy wykładu, heureza, burza mózgów, dyskusja.

Formy organizacji pracy: z całym zespołem, praca w grupach, praca indywidualna.

Materiały, środki i pomoce dydaktyczne: prezentacja ppt, praca z tekstami

Literatura podmiotowa:

1. Zbigniew Rokita, 2020, Kajś. Opowieść o Górnym Śląsku, Wołowiec,
2. Listoś-Kostrzewa Agata, 2021, Ballada o śpiącym lwie. Dowody na Istnienie
3. Springer F. 2019. Cykl artykułów pt. Zmiana klimatu już tu jest, w: „Magazyn opinii. Pismo”. <https://magazynpismo.pl/cykle-pisma/zmiana-klimatu-juz-tu-jest/>
4. Foer Jonathan Safran, 2020, Klimat to my. Ratowanie planet zaczyna się przy śniadaniu, Wojtasik A. (przeł.), Warszawa.
5. Jamail Dahar, 2020, Koniec lodu. Jak odnaleźć sens w byciu świadkiem katastrofy klimatycznej, Paszkowska S. (przeł.), Warszawa.

Przebieg warsztatów

1. Część wprowadzająca

Wprowadzenie w problematykę antropocenu, wyjaśnienie na podstawie literatury przedmiotu podstawowych terminów (*antropocen, humanistyka środowiskowa, nowa humanistyka*). Wspólne zwrócenie uwagi na cechy „tekstu środowiskowego” (Lawrence Buell, ojciec założyciel ekokrytyki) oraz zaprezentowanie cech środowiskowych w reportażach.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

2. Część główna

Wspólna lektura i interpretacja wybranych fragmentów tekstów non-fiction w oparciu o takie kategorie, jak: sprawczość Ziemi, żałoba i doświadczanie utraty świata przyrody, krajobrazy martwe biologicznie, bycie świadkiem katastrofy klimatycznej, doświadczenie kryzysu klimatycznego, nieposłuszeństwo ekologiczne, przemoc środowiskowa i niesprawiedliwość środowiskowa, uchodźstwo klimatyczne, pamięć środowiskowa

Z reportażu *Kajś* omawialiśmy fragment o dr Wadowskiej-Król i „śląskim Czarnobyłu”

Z tekstów Springera fragment na temat znikania plaż w Polsce, betonozy i miejskich wysp ciepła

3. Część syntetyzująca

Refleksja nad przekazami non-fiction, w szczególności nad reportażami środowiskowymi. Rozmowa na temat opowieści/ narracji o katastrofie klimatycznej.

Studenci aktywnie uczestniczyli w zajęciach, mimo iż dla większości z nich temat humanistyki środowiskowej i antropocenu był nowy, to chętnie wypowiedali się na temat samej katastrofy klimatycznej. Zajęcia zakończyliśmy z poczuciem smutku klimatycznego. Nie udało się tchnąć nadziei i optymizmu mimo lektury o pozytywnych postaciach, bohaterach, buntownikach nieposłusznych ekologicznie.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*